

ערב שבת קודש

עלון
דו שבועי

ענג שבת

בס"ד

עלון מס' 7 (1081)
(שנה עשרים ושבע)

פרשת: שמות - וארא
יוצא לאור ע"י העמותה להשרשת ערכים יהודיים לאומיים

כ"ב בטבת ה'תשע"ג
(04.01.2013)

מועדי השבת שמות

ער"ש מוצ"ש

י-ם	16.13	17.29
ת"א	16.27	17.30
ח'פה	16.17	17.28
ב"ש	16.32	17.32
א'לת	16.25	17.30

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת שמות - יום ו'	(אופק ת"א)
עלות השחר	5.06 - 5.07
זמן הנחת תפילין	5.36 - 5.37
הנץ החמה (מישור)	6.43 - 6.43
הנץ החמה (הנראה)	6.48 - 6.48
ס"ז ק"ש מג"א	8.26 - 8.28
חצות היום	11.46 - 11.49
מנחה גדולה	12.17 - 12.20
שקיעת החמה	16.50 - 16.55
צאת הכוכבים ב'	17.40 - 17.45

דף יומי: שבת צד - ק

מועדי השבת וארא

ער"ש מוצ"ש

י-ם	16.19	17.35
ת"א	16.33	17.36
ח'פה	16.22	17.34
ב"ש	16.37	17.38
א'לת	16.30	17.36

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת וארא - יום ו'	(אופק ת"א)
עלות השחר	5.07 - 5.07
זמן הנחת תפילין	5.37 - 5.37
הנץ החמה (מישור)	6.42 - 6.43
הנץ החמה (הנראה)	6.47 - 6.48
ס"ז ק"ש מג"א	8.28 - 8.29
חצות היום	11.49 - 11.52
מנחה גדולה	12.20 - 12.22
שקיעת החמה	16.56 - 17.01
צאת הכוכבים ב'	17.46 - 17.51

דף יומי: שבת קא - ק

לזמנים נוספים בכל הארץ שלח את המילה "זמן" ובקשת למספר 1315.
לדוגמה: "זמן שקיעה מחר בטבריה" www.yeshiva.org.il
את העלון ניתן למצוא באתר www.moreshet.co.il
וגם באזור מורשת בקטגוריית עלוני שבת ב"מידע יהודי" www.moreshet.co.il
י"ד העמותה והעורך ע"ד שמואל חן כתובת: רח' בלון 3, ת"א
טל: 03-5234063, פקס: 03-5234054
דוא"ר: smulad@netvision.net.il
מוס: 1700-50-54-50 פרינט

מנהיג לוקח אחריות
הקב"ה מתגלה למשה מתוך הסנה ויורא אליו אלקים מתוך הסנה ויאמר משה משה ויאמר הנני ואז מטיל עליו את השליחות להוציא את בני ישראל ממצרים. אך משה אינו מסכים לקבל את השליחות המוטלת עליו "מי אנכי כי אלך אל פרעה... לא איש דברים אנכי כי כבד פה וכבד לשון אנכי... שלח נא ביד תשלח". בכל זאת מפציר בו הקב"ה ומצרף אליו את אהרון "והוא יהיה לך לפה". ומשה יוצא למשימה אך המשימה לא צלחה ולא רק שאינו מקבל תשובה חיובית מפרעה אלא פרעה עוד מכביד את העבודה על עם ישראל "תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה ואל ישעו בדברי שקר" וכאשר יוצאים משה ואהרון מאת פרעה מתנפלים עליהם שוטרי בני ישראל ומטיחים בהם את השמות הגזירות הנוספות של פרעה "ויאמרו אליהם ירא ד' עליכם וישפט אשר הבאשתם את ריחנו בעיני פרעה ובעיני עבדיו לתת חרב בידם להרגנו".

ומשה שביקש וחזר וביקש מהקב"ה שימנה משהו אחר למשימה הכל כך חשובה ואחראית ומרגיש את הכשלון שבשליחותו פונה לד' במילים קשות "למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחנני ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך". ועל דברים אלו של משה פותחת פרשת "וארא" "וידבר אלוקים אל משה ויאמר אליו אני ד'".

מפרש רש"י: "דבר אתו משפט על שהקשה לדבר אליו למה הרעותה לעם הזה". הקב"ה מדבר קשות עם משה על דבריו וכך מביא רש"י דברי רבותינו "אמר לו הקב"ה חבל על דאבדין ולא משתכחין, יש לי להתאונן על מיתת האבות, הרבה פעמים נגליתי להם ולא אמרו לי מה שמך ואתה אמרת מה שמך וכו'. וכשבקש אברהם לקבור את שרה לא מצא קבר עד שקנה בדמים מרובים, וכן יצחק ערערו עליו על הבארות אשר חפר וכן יעקב ויקן את חלקת השדה, לנטות אהלו ולא הרהרו אחר מדותי ואתה אמרת למה הרעותה".

ה"אור החיים" מצייין שהקב"ה דיבר איתו קשות על שדיבר לפני אלוקיו בלא דרך כבוד והעלים הכתוב הדברים מצד כבודו של משה ועל השאלה מדוע מסיים הכתוב "ויאמר אליו אני ד'" מסביר ה"אור החיים": "ומידת דין זה באה כנגד השליח שהוא משה שדיבר לפני ד' שלא כדרך המוסר, אבל כנגד המשתלח אליהם שהן ישראל ויאמר אליו אני ד' שהיא לשון רחמים". ועל בסיס דברי ה"אור החיים" רוצה אני לבאר את תשובת משה כאשר הקב"ה אומר לו מדוע אינך מתנהג כמו האבות אברהם יצחק ויעקב שהבטחתי להם ולא קיימתי ולא באו בטענות כלפי ואילו אתה במשימה הראשונה שהוטלה עליך כבר אתה מעלה טענות קשות כלפי למה הרעת לעם הזה וכו' עונה משה להקב"ה רבונו של עולם אתה הכרחת אותי לצאת לשליחות הרי ביקשתי והתחננתי בפניך למנות משהו אחר במקומי ולא הסכמת וברגע שהסכמת לצאת למשימה זו לקחתני על עצמי את האחריות כלפי האומה להיות נציגם במלוא מובן המילה ולמענם לעשות הכל. ולכן יש הבדל ביני לבין האבות ההבטחות שהבטחת להם היו הבטחות אישיות שכביכול לא קוימו. אך ההבטחה שהבטחת לי זו לא הבטחה אישית אלא הבטחה לכלל האומה הישראלית להוציא אותם מארץ מצרים וברגע שנבחרתי להיות השליח כדי להוציא אותם, אלחם בכל האמצעים לא למעני, למענם כשאני מייצג אותם ולכן זעקתי מקירות ליבי וכל זאת רק למענם. ועל כן ממשיכה התורה את הפסוק "ויאמר אליו אני ד'" שהיא לשון רחמים. וכך אכן מצאתי במדרש "הה"ד וידבר אלוקים אל משה ולפני שנסתכל הקב"ה שבשביל צער ישראל דבר כן - חזר ונהג עמו במידת הרחמים הה"ד ויאמר אליו אני ד'".

הרב מרדכי אברמובסקי, הרב הראשי זכרון יעקב

העלון מוקדש לזכר ולע"נ פניה בת יעקב הלוי לילינג ז"ל, נפטרה ב-כ"ח בטבת תשס"ו. ולזכר ישעיהו השל בן יעקב לילינג ז"ל, נפטר ב-ח' שבט תש"ע. יהי זכרם ברוך!

נאו"ת דע"א נפש, אירוח ותרבות | ארגון שבתות עיון ושבת חתן

בית הארחה - בית וגן ירושלים שבתות עיון ונפש שבת שירה / פרשת בשלח בנוסח יהודי מרוקו י"ד-טו בשבט תשע"ג 25-26.1.13 בשיתוף הקרן לזיכרון לואיז ווטרמן ווי"ז שבת החודש / פרשת ויקהל - פקודי כ"ז באדר תשע"ג 8-9.3.13 שבת הגדול / פרשת צו י"א-י"ב בניסן תשע"ג 22-23.3.13	בית הארחה רמות שפירא פסח שני מנינים, שיעורים הרצאות ופעילויות. ברכה נפרדת פעילות לילדים • תוכנית אומנותית. לילה 8 חנים לנרשמים ל-7 לילות. סדר מרכזי בעריכת הרב בנימין מונק מנהל "מכון ירושלים לחזנות" אפשרות לסדר פרטי. תנאים מצוינים למעריי החלטה	מלון רמדה ירושלים *5 מטעם תור פלוס שבת שירה וחזנות פר' בשלח קונצרט חזנות + טיול + טיש חסידי. חמישי-שבת. יג-טו בשבט תשע"ג. 24-26.1.13	מלון כינר גליל סוף שבוע ארוך באומר וציליל, טיולים וטיש חסידי. פר' שמות שבת "כותל המזרח". חמישי-שבת, כא-כג בטבת תשע"ג. 3-5.1.13
--	--	--	--

שמעון: נייד 052-3611441 פקס 08-9268663

בס"ד
מפעל תפילין זיס 77
יצוד בחי תפילין
גסות מהודרות בכל הנוסחאות
לפניה, להתיעצות ולהזמנה: 09-8870673

מתמחים בייצור של דברי מאפה בשיטה חדשנית - ב"טעם של פעם"

מאפיית הכהנים BREAD CAFE
כשר בהשגחת הרבנות חולון, גבעתיים ואור יהודה

סניפי הרשת:
אור יהודה: ההגנה 12, טל: 03-6045412
חולון: המרכבה 73, טל: 03-5507077
תל-אביב: יגאל אלון 126 "קופי שופ", טל: 03-6964865
גבעתיים: כורזין 5, טל: 03-5713554
ויצמן 24 "קופי שופ", טל: 03-5718348
תפוצות ישראל 6 "קופי שופ", טל: 03-5713554

קורס מקצועי ללימודי רדיו, עתונות, יחסי ציבור ותקשורת

מכון שופר רדיו קול ברמה פותחים קורסים חדשים:
הלימודים משולבים בהתנסות מעשית באולפני רדיו קול ברמה. סיוורים במערכות עיתונים ובכנסת. הקורסים מועברים על ידי אנשי תקשורת בכירים ומנוסים. משך הקורס: כ-6 חודשים. לבוגרים תוענק תעודת גמר.

מכון שופר ללימודי תקשורת
טל 03-9678555
www.dapshofar.co.il
sfr@bezeqint.net

מלגה 1,000 ל-10 הנרשמים הראשונים!

בוגרים מצטיינים ישתלבו באולפני רדיו קול ברמה

קורסים נפרדים לזכרים ונשים

הצטרפו למאות בוגרי "מכון שופר" שהשתלבו בעולם התקשורת.

דיני השבוע ומנהיגו

שבת פרשת שמות

הפטרה: "הבאים ישרש יעקב" (ישעיהו כז, ו). הספרדים: "דברי ירמיהו (ירמיהו א, א).

מברכים החדש: שבט.

ראש חודש שבט ביום שבת קודש. הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה. **המולד:** שבת קודש לפנות בקר, שעה 4, 53 דקות 12 חלקים.

אין אומרים אב הרחמים. גם אין מזכירים נשמות – ראה במשנה ברורה (רפד, יז) שכתב שבשום צורה לא מזכירים נשמות.

יום חמישי כ"ח בטבת תענית שובבי"ם וגם תענית למתענים ערב ראש חודש. במנחה אומרים יום כיפור קטן ואומרים תחנון.

(משנה ברורה תיז, ד). יום כיפור קטן – תקנת הר"מ קורדבירו מהטעם שבר"ח מתכפרים עוונות החודש, וזהו שנאמר: "זמן כפרה לכל תולדותם", לכן, המבקש בערב ראש חודש, יהיה לו ראש החודש לכפרה שלמה.

שבת ראש חודש פרשת וארא

בתפילה שחרית אומרים יעלה ויבוא. אחרי חזרת הש"ץ אומרים הלל (חצי) בדילוג, ואחריו קדיש 'תתקבל'. אחרי שיר של יום השבת אומרים 'ברכי נפשי', שהוא שיר של ראש חודש.

למנהג אשכנז אומרים אותו אחרי 'עלינו', ולמנהג הגר"א (שאין אומרים שני מזמורים ביום אחד) אין אומרים 'מזמור שיר ליום השבת' אלא 'ברכי נפשי' בלבד.

הפסק בהלל

אסור להפסיק בדיבור בכל ההלל – אפילו לא בין הפרקים (שולחן ערוך תכב, ב). לענות אמן ובדאי אמן יהא שמיה רבא – מותר.

המאחר לבית הכנסת בהלל

המאחר לבית הכנסת והציבור עומדים בהלל, יאמר אותו תחילה ואח"כ יתפלל (משנה ברורה תכב, טז). כל זה בתנאי שאמר קודם ברכת התורה, ובתנאי שנתן זמן לקריאת שמע ותפילת שמונה עשרה. העומד בפסוקי דזמרה והגיעו ציבור להלל – יפסיק, ויאמר עם הציבור, אבל בלא ברכה (שם במשנה ברורה). המאחר ואמר הלל עם הציבור, ואחר כך נזדמן לו מנין שבו התפלל, רשאי לומר שוב הלל בלא ברכה.

לקריאת התורה מוציאים שני ספרי תורה (שהכינו אותם מראש), בראשון קוראים שבעה עולים לפרשת השבוע – וארא. בשני קורא המפטר בפרשת פנחס 'וביום השבת... ובראשי חדשיכם...' עד 'ונסכר'. (במדבר כח, ט-טו). אם אין אלא ספר אחד – יקראו בו הכל ולא יטלטלו ספר תורה ממקום אחר.

ההפטרה: "השמים כסאי" (ישעיהו סו, א). וחזור על הפסוק שלפני האחרון 'והיה מדי חודש בחדשו'.

בברכה האחרונה של ברכת הפטרה חותם המפטר בשל שבת בלבד – 'מקדש השבת' (ולא 'מקדש השבת וישראל וראשי חודשים'), כי אין מפטרים בראשי חודשים.

טעה וקרא הפטרת פרשת השבוע – אם נזכר לפני שברך את הברכות שלאחר ההפטרה, קורא הפטרת 'השמים כסאי' ומברך את הברכות שלאחר ההפטרה; ואם נזכר אחרי שברך את ברכות אחר ההפטרה, קורא הפטרת 'השמים כסאי' בלא הברכות שלפניה ושל אחריה.

בשבת ראש חודש אין אומרים 'אב הרחמים' ואין מזכירים נשמות מוסף – "אתה יצרת"

בתפילת מוסף מתפללים מוסף של שבת ושל ראש חודש וכוללים בה קרבנות מוסף של שבת וקרבנות מוסף של ראש חודש ואומר 'אתה יצרת' (במקום 'תיכנת שבת') וחותר בברכה 'מקדש השבת וישראל וראשי חודשים' (שולחן ערוך תכה, א).

טעה ואמר 'תיכנת שבת' – אם נזכר לפני שאמר את שם ה' שבחתימת הברכה, חוזר ל'אתה יצרת'; ואם נזכר לאחר שכבר הזכיר את שם ה', מסיים 'למדני חוקיך' (ברוך אתה ה' למדני חוקיך) וחוזר ל'אתה יצרת'; ואם נזכר אחרי שהתחיל 'יצתה' – כשיגיע ל'השבע את העבודה' מוסף ואומר 'ונעשה לפניך חובותינו בקרבן מוסף יום ראש החודש הזה' וממשיך בברכת

'רצה' על הסדר; ואם נזכר אחרי חתימת הברכה 'המחזיר שכינתו לציון' לפני שפתח ב'מודים', אומר כנ"ל 'ונעשה לפניך חובותינו בקרבן מוסף יום ראש חודש הזה' וממשיך 'מודים' וכו'; ואם כבר התחיל 'מודים', כל עוד לא סיים תפילתו חוזר ל'אתה יצרת' ומתפלל על הסדר; ואם כבר סיים תפילתו, אפילו לא עקר רגליו אלא כבר אמר 'היו לרצון... צורי וגואלי' שלפני 'עושה שלום במרומי' – חוזר ומתפלל תפילת מוסף של שבת וראש חודש (כך פסק הגר"ז אויערבאך זצ"ל). אמר 'אתה יצרת' אך טעה בחתימת הברכה ואמר 'מקדש השבת' בלבד (או שאמר 'רצה' נא במנוחתנו קדשנו במצוותיך' וכו'), יצא ידי חובתו.

במנחה אין אומרים 'צדקתך' אומרים "ברכי נפשי".

השוכח יעלה ויבוא בתפילת ערבית, אם נזכר לפני שחתם "ה', המחזיר שכינתו לציון" – חוזר ל"יעלה ויבוא". אם אמר כבר שם ה' – אינו חוזר, מפני שאין מקדשים את החודש בלילה (שולחן ערוך ורמ"א תכב, א ומשנה ברורה ב, ג).

השוכח יעלה ויבוא בשחרית: או בתפילת מנחה, אם עדיין לא הזכיר את שם ה' בברכת 'המחזיר שכינתו לציון', חוזר ואומר 'יעלה ויבוא'. ואם הזכיר את שם ה', מסיים 'למדני חוקיך', וחוזר ואומר 'יעלה ויבוא'... 'ותחזינה'... (משנה ברורה תכב, ה, וביאור הלכה קיד). אם כבר סיים ברכת 'המחזיר' ועדיין לא פתח במלה 'מודים' אומר 'יעלה ויבוא' וממשיך 'מודים' אנחנו לך'. הנזכר אחרי שהתחיל 'מודים' שלא אמר 'יעלה ויבוא', כל עוד לא סיים תפילתו חוזר ל'רצה' ואומר 'יעלה ויבוא' וממשיך בסדר התפילה עד גמירא. נזכר אחרי הפסוק 'היו לרצון' (השני – לפני 'עושה שלום'), חוזר לתחילת שמונה-עשרה, אף כי לא עקר רגליו ואמר 'עושה שלום'. ואינו צריך לחזור 'ה' שפתי תפתח'. (שולחן ערוך תכב, א ומשנה ברורה. שערי תשובה שם, ד וכף החיים טו).

השוכח לומר 'יעלה ויבוא' בשחרית, וידוע בעצמו שאם יחזור מיד להתפלל לא יפסיק לומר הלל עם הציבור, יאמר תחילה הלל עם הציבור ואחר כך יחזור ויתפלל עוד פעם שמונה-עשרה.

השוכח לומר יעלה ויבוא בתפילה, מתפלל פעמיים עמידה בתפילה הבאה.

שליח ציבור ששכח לומר בתפילת לחש יעלה ויבוא, כל עוד לא סיים חזרת הש"ץ דינו כדן היחיד ששכח וחוזר. אם סיים תפילת הלחש – יכול לכוון לצאת ידי השלמה בחזרת הש"ץ (ולא צריך לחזור על תפילת לחש), אם בחזרת הש"ץ שכח ניהג כתפילת לחש, אבל אם נזכר לאחר סיום החזרה – מפני טורח הציבור שוב אינו חוזר מראש התפילה (שולחן ערוך כקו, ג ומשנה ברורה תכב, א). אלא סומך על תפילת מוסף שעתיד להתפלל.

יעלה ויבוא בברכת המזון: מוסיפים 'יעלה ויבוא' בברכת המזון אחר 'רצה והחליצנו' לפני 'ובנה ירושלים'. טעה הקדים 'יעלה ויבוא' ל'רצה', יצא ידי חובה. התחיל 'יעלה ויבוא' ועדיין לא אמר 'ביום ראש החודש הזה', ונזכר שלא אמר 'רצה', מפסיק וחוזר ל'רצה' ואומר 'יעלה ויבוא' וכו'; אך אם כבר אמר 'ביום ראש החודש הזה', מסיים ואומר 'רצה' 'ובנה ירושלים'. שכח לומר 'יעלה ויבוא' – אם עדיין לא אמר שם ה' בברכת בונה ירושלים, חוזר ל'יעלה ויבוא' ובנה ירושלים; ואם כבר סיים את הברכה, אך לא פתח עדיין בברכה שלאחריה ב'ברוך', אומר ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אשר נתן ראשי חודשים לעמו ישראל לזכרון', וממשיך בברכה שלאחריה. אמר 'יעלה ויבוא' ולא אמר 'רצה', הדינים למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית וראשי חודשים לזכרון, ברוך אתה ה' מקדש השבת וישראל וראשי חודשים'. נזכר אחרי שפתח ב'ברוך', שלא אמר 'יעלה ויבוא', אינו חוזר.

זמן קדוש לבנה: מליל רביעי ה' בשבט עד מוצאי שבת קודש ט"ז בשבט. כתב המגן אברהם, כי יסתכל בלבנה רק פעם אחת ואח"כ אסור להסתכל בה. נוהגים שכל אחד מברך את חברו בברכת "שלום עליכם" וחברו משיב לו "עליכם שלום". טעות לומר "עליכם השלום". (כשמברכים על נפט ל"ע, אומרים "עליו השלום". מדוע לומר זאת לחברינו?!

נקודת מבט על הפרשה

שובבי"ם ת"ת

ראשי תיבות של פרשיות השבועות הבעל"ט: שמות וארא בא בשלח יתרו משפטים (תרומה תצוה) שבהם קוראים על גלות מצרים.

מנהג יראים, חסידים ואנשי מעשה, שבשנה מעוברת שהחורף שלה ארוך בחודש אחד יותר מבשאר השנים מתענים בכל יום חמישי מן השבועות שקוראים בהם את הפרשיות שובבי"ם ת"ת. ועיקר מה שהם מתענים הוא, שיפרו ישראל וירבו ולא תפיל אשה עוברת, לכן קבעו התעניות ביום חמישי שנבראו בו הדגים ונאמרה בהם הברכה "פרו ורבו" ובהם מברכים תמיד "וידגו לרוב". סדר התעניות מתחיל בפרשת שמות שבה כתוב: "וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוך", ונגמר בפרשת תצוה שהוא גמר הצווי על מלאכת המשכן שעל ידו הקב"ה שוכן בתוך בני ישראל וע"י שכינת כבודו הם מתברכים.

דין תעניות אלו כדן תעניות יחיד אבל אינן צריכות קבלה בשעת המנחה של היום הקודם כיון שהתעניות קבועות להם בכל שנות העיבור. ואעפ"י שתחילת התקנה לא הייתה אלא לשנה מעוברת בלבד כבר נהגו שגם בשנים פשוטות מתענים אך חוץ מבפרשיות תרומה ותצוה. לא מתענים בראש חודש ולא בט"ו בשבט, ואם הם חלים בימי חמישי דוחים התענית לשבוע שקוראים בו פרשיות ויקהל פקודי, ולא לפרשת כי תשא שיש בו מעשה העגל והוא קטגוריה על ישראל, ואין עושים סנגוריה בשעת קטגוריה (מספר התודעה ל"אליהו כי טוב").

מנהג זה הביא בלבשו (סימן תרפ"ה סעיף א) ונמצא גם בכתבי האר"י בשער רה"ק (תיקון כז).

בספרי קדמונים של חכמי תימן לא נמצא ענין זה, אבל האחרונים כבר הביאום מספרי המקובלים כגון מה"ר פינחס הכהן באור תורה פר' משפטים ומהר"ש בדיחי ב"עולת שלמה" פר' שמות וכך כתב: "מי שהכביד עבירות כל השנה צריך לשוב בתשובה שלימה באלו הימים בסדר שובבי"ם והקב"ה מקבלו".

"וצריך תענית בסדר שובבי"ם ת"ת שהם מסוגלים לתשובה". עוד כתב: "וידוע מאמר חז"ל שדרשו על תיבת פסח = פה סח. כלומר, שצריך האדם תשובה לשוב באלו הימים שבסדר שובבי"ם ת"ת ובפסח ושיעסוק בתורה שהן תיקון וסגולה לעוון שז"ל ... ועל פי זה נהגו כן מקרוב יחידי סגולה (שולחן ערוך המקוצר סי' קח בהערה כב). אין מתענים תעניות אלו בראש-חודש או בט"ו בשבט ואם חל יום ה' באחד מימים אלו דוחים את התעניות לפרשיות ויקהל פקודי אך לא בשבוע פ' כ-תשא מפני שמוזכר בו חטא העגל ואין ראוי לעורר קטגוריא.

ברכי נפשי

המנהג לומר אחרי שחרית בראש חודש פרק ק"ד שבתהלים – ברכי נפשי – יסודו במנהג ספרד ומובא בטור אור"ח סימן תכג, משום שהמזמור מפאר את בריאת העולם ובו הפסוק: "עשה ירח למועדים". טעמו של ערוך השולחן שזהו המזמור שהלויים היו שרים בבית המקדש בשעת הקרבת קרבנות מוסף של ראש חודש (אור"ח תכד, ג). בנוסח אשכנז הוא שיר של יום בראש חודש ואין אומרים את השיר של אותו יום בשבוע.

ברכי נפשי (בתוספת שירי המעלות) אומרים גם בחורף בשבתות בני מנחה לערבית, משבת בראשית עד שבת הגדול (בקיץ אומרים פרקי אבות). אבודרהם נתן טעם (לברכי נפשי ופרקי אבות) במדרש: משל לכלה ומלכה שמלוין אותה בשירות ותשבחות ושבת מלכה (שבת מלכתא) וכלה (בואי כלה).

בדרכי חייני לעילוי נשמת הרב אורי דסברג ז"ל

התחשבות בכבוד הזולת

יכולת הניידות במקום למקום באמצעות כלי רכב מאפינת את העידן שבו אנו חיים. בימי האבות ובדור יציאת מצרים לא נזקקו עדיין לאמצעי תחבורה כאלה. קפיצת הדרך היתה הדרך המהירה ביותר להגיע ממקום למקום. "ועתה לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים ויאמר משה... מי אנכי" (ג, י-יא).

בני ישראל סובלים במצרים ואם היה מטוס מהיר היה צריך משה לעלות עליו ולהגיע בשיא המהירות למצרים. ומה קורה בפועל? משה שומע שעליו לרדת למצרים ואז הוא מתעכב בכוונה. מי אני... מה אני... למה... משה שעליו נאמר ע"י חז"ל: "ויגדל משה ויצא אל אחיו יורא בסבלותם" - מהו "יורא" שהיה רואה בסבלותם ובוכה, ואמר: חבל לי עליכם, מי יתן מותי עליכם, שאין לך מלאכה קשה ממלאכת הטיט. והוא נתן כתפיו ומסייע לכל אחד ואחד מהם. זה משה שמסרב לה'. במשך שבעה ימים היה הקב"ה מפתה את משה שיקבל עליו את השליחות, ומשה לא היה רוצה לקבל עליו את השליחות. משה משה... הרי אתה ברגישותך ידוע לעם ישראל מעכב את השליחות להוצאתם מתחת סבלות מצרים?

לחכמינו היתה תשובה לחוסר רגישותו של משה: "ורבנן אמרי: סבור אתה שהיה מעכב משה לילך? אינו כן, אלא כמכבד לאהרן שהיה משה אומר: עד שלא עמדתי, היה אהרן אחי מתנבא להם במצרים שמונים שנה. הוא שכתוב: "ואוודע להם בארץ מצרים" (יחזקאל כ). ומניין שאהרן היה מתנבא? שכן הוא אומר: "ויבא איש אלהים אל עלי, ויאמר אליו כה אמר ה' הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים לבית פרעה. ובחר אתו מכל שבטי ישראל לי לכהן לעלות על מזבחי להקטיר קטרת לשאת אפוד לפני ואתנה לבית אביך את כל אשי בני ישראל" (שמואל א, ב, כז-כח). אמר משה: עכשיו אכנס בתחומו של אחי ויהיה מיצר? בשביל כך לא היה מבקש לילך" (שמות רבה ג, טז).

נו, באמת? הרי הקב"ה מבקש ממך מחד ומאידך מדובר על הצלת נפשות ואתה משה מסרב בגלל כיבודי? שמא יקפיד עליו אהרן?

סירובו הראשון של משה אמנם מעכב את הגאולה. אבל משה לימד אותנו דרך ארץ של התנהגות, התחשבות בזולת, זהירות מפני פגיעה בכל אדם.

לדברים הגדולים הקב"ה כבר ידאג. על משה, וממנו נלמד על כל אחד ואחד מאתנו, החובה להיות זהיר, להתחשב בזולת ובכבודו. חובת הזהירות, התנהגות והתחשבות בזולת הם מעיקרי הזהירות בדרכים. בספר מעשה איש מובא שכשהחזון איש הלך ברחוב והיתה מתקרבת מכונית, מייד היה מתרחק לצד, והיה אומר שאולי הנהג לא זוכר את דברי התוספות בבבא קמא (כז, ב ד"ה "אמאי") שיותר יש לאדם להיזהר שלא יזיק מאשר שלא יזקק. והוסיף **בבאר הגולה (חושן משפט):** "והמסכן את עצמו כאילו מואס ברצון בוראו ואינו רוצה לא בעבודתו ולא במתן שכרו, ואין לך זלזול ואפקירותא יותר מזה". וזהו שאמר בעל נעים זמירות ישראל: "העבר עיני מראות שוא בדרכי חייני".

(תהילים קיט, לז). ומסכם בראשית חכמה (פרק דרך ארץ שער ג) **בשם המדרש** – בוא וראה שהקב"ה אוהב לישראל מכל העמים והזהיר אותם שישמרו נפשם כדי שלא יבואו לידי סכנה.

העלון מוקדש לזכר ולע"נ

ר' **רפאל** בן **יעקב מלמד** ז"ל,

נפטר בה' שבט תשנ"ח. יהי זכרו ברוך!

